

Toimenpidealoite TPA 47/2021 vp

Matti Semi vas ym.

Toimenpidealoite vesimaksuilla tapahtuvan piiloverotuksen lopettamisesta

Eduskunnalle

Kuntalaisten käyttämät välttämättömät julkiset palvelut tulee ensisijaisesti rahoittaa progressiivisen verotuksen keinoin. Asiakas- tai käyttömaksut ovat perusteltuja vain tietyissä tilanteissa, ja silloinkin niiden tulee olla kohtuullisia. Kun kunta kerää kuntalaisille välttämättömästä palvelusta sen järjestämisen kustannuksia korkeampaa maksua ja käyttää erotuksen muuhun kuin palvelun järjestämisen edellyttämiin investointeihin, voidaan sitä kutsua piiloveroksi. Piilovero on epäoikeudenmukainen, koska sitä joutuvat maksamaan myös he, jotka eivät pienten tulojensa vuoksi maksa kunnallis- tai muita veroja.

Yksi yleinen piiloverotuksen muoto on vesihuollon järjestämisen kustannuksia korkeampi vesimaksu. Vesihuolto on kunnan järjestämisvastuun piiriin kuuluva palvelu, josta kuntalaiset maksavat vesimaksua suoraan tai välillisesti kunnan liikelaitokselle, kuntayhtymälle tai kunnan omistamalle vesiyhtiölle.

Kunnat harjoittavat piiloverotusta vesiyhtiöidensä kautta ainakin kahdella tavalla. Vesilaitoksen yhtiöittämisen jälkeen kunta ottaa markkinakorkoisen lainan pankista ja myöntää edelleen toisen, mutta korkeakorkoisemman lainan, nyt omistamalleen vesihuollon alalla toimivalle osakeyhtiölle. Yhtiö joutuu korottamaan kuntalaisilta perimiään vesimaksuja kattaakseen velkansa korot kunnalle. Tällaiseen järjestelyyn on ryhdytty monissa kunnissa, kuten Varkaudessa.

Kunnat voivat myös omistajavaltaansa käyttäen asettaa omistamalleen vesiyhtiölle osingonmaksuvelvoitteen, kuten Raahessa on tehty. Suoriutuakseen osingonmaksusta Raahen Vesi Oy joutui vuoden alussa korottamaan kuntalaistensa käyttö- ja jätevesimaksuja yli kymmenellä prosentilla vesikuutiota kohti.

Vaikean taloustilanteen vuoksi houkutus vesihuollon liikelaitosten yhtiöittämiseen ja jopa myymiseen on kunnissa kasvanut. Vaikka myös kunnan liikelaitos tai kuntayhtymä voi korottaa vesimaksuja, on osakeyhtiön tekemiin korotuksiin kuntalaisten vaikeampi puuttua, koska yhtiön hallituksen päätöksenteko ei ole julkista samoin kuin kunnan liikelaitoksen tai kuntayhtymän.

Vesilaitosyhdistyksen tilastojen perusteella voidaan karkeasti arvioida, että vesimäärin mitattuna noin neljäsosa Suomen vesihuollosta on yhtiöitetty. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella osuus on vielä merkittävämpi. Vesihuolto on yhtiöitetty edellä mainittujen Varkauden ja Raahen lisäksi muun muassa Turun, Jyväskylän, Lahden, Kuopion, Seinäjoen, Hämeenlinnan, Lappeenrannan,

Toimenpidealoite TPA 47/2021 vp

Kouvolan ja useiden muiden kaupunkiseutujen alueella. Yhtiöittämistä suunnitellaan parhaillaan muun muassa Porissa, Raumalla ja Salossa.

Vesimaksujen taso vaihtelee Suomessa paljon. Esimerkiksi Jyväskylässä, jossa vesihuollosta vastaa Jyväskylän kaupungin omistama Alva-yhtiöt Oy, 180 kuutiota vuodessa käyttävä keski-vertoperhe maksaa vuodessa vedestään 442,80 euroa enemmän kuin vastaava perhe pääkaupunkiseudulla, jossa vesihuollosta vastaa kuntayhtymä.

Jyväskylän kaupungin aikeena oli jopa myydä osa vesiyhtiöstään yksityiselle omistajalle. Silloin kuntalaisten mahdollisuudet vaikuttaa vesimaksujensa tasoon olisivat kaventuneet entisestään. Perustellun vastustuksen vuoksi asia ei edennyt. Samalla syntyi ansiokas ja kannatettava kansalaisaloite vesiyhtiöiden yksityistämisen kieltämiseksi.

Vesimaksua maksavat tulotasoonsa katsomatta kaikki, joilla on asunto. Lähtökohtaisesti vesimaksun kerääminen on perusteltua, koska kyse on hyödykkeestä, jonka käyttömäärät voivat vaihdella ja jonka säästeliääseen käyttöön on syytä kannustaa. Tästä huolimatta vesi on elämän tärkein edellytys, ihmisoikeus ja perustarve. Vesimaksun korottaminen on kohtuuton tapa paikata kuntien taloutta, koska vesimaksua maksavat myös kuntalaiset, joilla on jo valmiiksi taloudellisesti vaikeaa. Vesimaksujen tason on säilyttävä kohtuullisena. Korotukset vaikuttavat kaikkein voimakkaimmin niiden kuntalaisten elämään, jotka jo nyt joutuvat käymään jatkuvaa valikointia muiden perustarpeiden, kuten ruuan, lääkkeiden ja vaatteiden, hankkimisen välillä. Vettä ei tule lisätä tähän listaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kuntien vesihuollosta vastaavien liikelaitosten yhtiöittämiskehityksen pysäyttämiseksi, kuntien vesiyhtiöiden kautta harjoittaman piiloverotuksen rajoittamiseksi sekä vesimaksujen korotusten hillitsemiseksi, mikäli niistä saatuja tuloja ei ole tarkoitus käyttää kunnan tehtäviin vesihuollon järjestäjänä tai muihin siihen liittyviin tarkoituksiin.

Helsingissä 18.5.2021

Matti Semi vas
Merja Kyllönen vas
Juho Kautto vas
Pia Lohikoski vas
Anna Kontula vas
Paavo Arhinmäki vas